

Segédanyag városi kertészkedéshez

Közösségi kertek
bio módra

HORTIS:

Horticulture in Towns for Inclusion and Socialization

EGÉSZ ÉLETEN ÁT TARTÓ TANULÁS
GRUNDTVIG TÖBBCÉLŰ PROJEKT

Referencia szám:

526476-LLP-1-IT-GRUNDTVIG-GMP

keretein belül

Összeállította: Gelencsér Margit

Készült: 200 példányban

Kiadás éve: 2014

Kiadta: Magyar Biokultúra Szövetség
1132 Budapest, Visegrádi u. 53. III/1.

Tel: 1/214-7005, Fax: 1/214-7006

biokultura@biokultura.org

www.biokultura.org

Az Európai Bizottság támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeihez. Ez a kiadvány a szerzők nézeteit tükrözi, az Európai Bizottság nem tehető felelősé az abban foglaltak bármilyen felhasználásáért.

Közösségi kertek bio módra

A városi közösségi kertek esetén jellemzően nem jöhet szóba a hivatalos ökológiai minősítés, amúgy sem a termékek értékesítése a cél, mégis fontosnak tartjuk, hogy a kerttagok megismerjék az ökológiai gazdálkodás módszereit. A kert jellegéből adódik, hogy szintetikus növényvédő szerek használatára nem kerülhet sor, hiszen a parcellák és azon belül az egyes kultúrák nem különíthetők el. Még az ökológiai gazdálkodáshoz engedélyezett készítmények közül sem jöhet mindegyik szóba, hiszen némelyiknek (elsősorban a réz sóknak) élelmezés egészségügyi várakozási ideje van. Fontos tehát, hogy olyan ökológiailag működő rendszert alakítsunk ki, amely eleve „jó egészségben” tartja a növényeket.

A közösségi kertekben - méretüknél fogva - leginkább a zöldség és fűszernövények termesztése jöhet szóba. Mivel elsősorban a kis léptékű bio zöldség termesztés területén hiányos a hazai szakirodalom, ebben a témakörben szeretnénk az érdeklődők kezébe hasznos segédanyagot adni.

Mielőtt belekezdenénk az egyes fajok termesztési módjának ismertetésébe, néhány olyan hibára szeretnénk felhívni Olvasóink figyelmét, amit a hazai közösségi kertekben járva többször is láttunk.

Zsúfoltság

Sok kezdő több növényt vet, ültet az ágyásba, mint amennyi ott kifejlett állapotban, „kényelmesen” elfér. Tavasszal ez még nem szembetűnő, később azonban a növények egymás elöl „eszik el” a tápanyagot, így egyik sem fejlődik ki rendesen. Ugyanez a helyzet az egyelést igénylő zöldségfélékkel, mint például a retekkel és sárgarépával. Ha sajnáljuk kiritkítani, alig takaríthatunk be valamit.

További hátránya a zsúfoltságnak, hogy a lombozat nehezen szárad fel, így sokáig megmarad a kórokozók számára kedvező környezet. Ráadásul a fényt kereső, megnyúlt növények külső sejtrétege sem lesz kellőképpen vastag ahhoz, hogy ellássa védelmi szerepét.

Egyes zöldségfélék (pl. sütőtök) térigénye hatalmas, míg mások magasra nőnek (pl. csemege kukorica), így megfontolandó, hogy helyet kapjanak-e egy apró kertben. Jó megoldás lehet az is, ha ezeket a kerítés mellett helyezzük el.

Tápanyag hiány

Nyár második felében szokott megmutatkozni a növények tápanyag hiánya. A fakó lomb és a vontatott fejlődés árulkodó lehet, de egyes hiánytünetek gombabetegséghez is hasonlíthatnak.

Amikor betakarítjuk a terményeket, a talajból beépített tápanyagok kikerülnek a kert rendszeréből. A bedolgozott komposztból ez csak részlegesen pótlódik, így más forrást is kell találnunk. Gyorsan felszívódik a csalánból és egyéb növényekből erjesztett lé. A komposztált (zsákos) trágya hosszabb időn keresztül képes „jólakatni” az éhezőket. Tápanyag-utánpótló készítményeket mindig az ökológiai gazdálkodáshoz engedélyezetttek közül válasszunk.

ERJESZTETT NÖVÉNYI LÉ (TRÁGYALÉ) KÉSZÍTÉSE:

Vegyünk 1 kg csalánt vagy feketenadálytövet, adjuk hozzá 10 liter vizet, 2-3 hétig erjesszük és időnként keverjük meg. Akkor jó, ha már nem habzik. Leszűrve, tízszeresére hígítva locsoljuk ki néhány hetente.

Vetésforgó hiánya, hibája

A közösségi kertek gyenge pontja, hogy méretükből adódóan nehéz bennük hatékony vetésforgót kialakítani. Ez bizonyos fokig ellensúlyozható kézi munkával, ugyanis pár négyzetméterről még kézzel is össze lehet gyűjteni a kártevőket, illetve igen gondosan el lehet távolítani a fertőzött növényi részeket. Az alábbiakban vázoljuk a vetésforgó kialakításának szempontjait. Lehetőségeinkhez mérten alkalmazzuk ezeket.

HAT CSOPORTRA OSZTOTTUK A KERTI ZÖLDSÉGFÉLÉKET:

- Burgonyafélék: burgonya, paprika, paradicsom, padlizsán
- Káposztafélék: fejes, vörös- és kelkáposzta, brokkoli, karfiol, retek, tarlórépa, rukkola, kelbimbó, kínai kel
- Gyökérezöldségek: sárgarépa, petrezselyem, pasztinák, zeller, gumóskömény
- Hüvelyesek: bab, borsó, csicseriborsó, lóbab, lencse
- Kabakosok: dinnyefélék, tökfélék, uborka, cukkini, patisszon
- Hagymafélék: vörös- és lilahagyma, fokhagyma, sarjadékhagyma, póré

Az azonos csoportba tartozók igényei hasonlóak, főként ugyanazokra a betegségekre érzékenyek, ugyanazok a kártevők támadják meg őket, ezért csak 4 év elteltével kövessék egymást az adott helyen.

Paradicsomi állapot?

A közösségi kertekben – tapasztalataink szerint – aránytalanul sok a paradicsom tő. A paradicsom népszerű zöldségféle, azonban jó, ha tudjuk, hogy ökológiai termesztés mellett kockázatos növény, a csapadékos időjárás idején fellépő paradicsomvész napok alatt megsemmisítheti az egész növényt, a termést is beleértve. Természetesen érdemes paradicsomot is ültetni a közösségi kertekben, de csak mértékkel. Mindig legyen mellette más növény is, amely kevésbé érzékeny, hogy ne okozzon teljes csalódást a kiskert, ha végigsöpör a kór.

Biozöldségek termesztése

A vetésforgó kialakítása

A vetésforgó megtervezését célszerű már december-január folyamán elkezdeni, már csak azért is, mert a vetőmagszezon januárban kezdődik, így a szezon elején több forgalmazó teljes kínálatából válogathatunk.

Tartsuk szem előtt, hogy a jól átgondolt, saját lehetőségeinkhez, igényeinkhez igazodó vetésterv fél siker. Ne sajnáljuk az időt a tervezéstől, és bár a számítógépek korában ósdinak tűnhet, vegyük elő évről évre a kockás papírt, melyre méretarányosan rajzoljuk fel az ágyásokat. Később, ha a tenyészidő során változtatunk a terven, ne felejtjük el a papírra is rávezetni a változtatást. A következő januárban hálásak leszünk a gondosságért, hiszen annyi minden történik egy év alatt, még ha kicsi is a kert, nem biztos, hogy mindenre emlékezni fogunk.

Fontos tudnunk már a tervezéskor, hogy mekkora területen szeretnék kialakítani a veteményest.

Vétek lenne figyelmen kívül hagyni a növények társíthatóságát. Rengeteg pénzt, energiát spórolhatunk meg azzal, ha a zöldségeink, fűszernövényeink természet adta riasztó vagy éppen vonzó tulajdonságait kihasználva tervezünk.

A kertünk tájolása, a meglévő fák árnyékoló hatása is fontos szempont a tervezéskor. A legtöbb zöldségféle a kifejezetten napos helyeket kedveli. Vannak olyanok is, melyek szeretik, vagy legalábbis tűrik az árnyékosabb területeket is. Ilyen például a mángold, a cékla, fokhagyma, sárgarépa, metélő petrezselyem, tarlórépa, burgonya.

A zöldségféléinket tápanyagigényük szerint négy csoportba sorolhatjuk, amik egyben a vetésforgónk szakaszai.

Az I. szakasz növényeire jellemző, hogy igen tápanyagigényesek. Ilyen növényeket olyan helyre tervezzünk, ahol előző év végén érett (!) trágyát vagy komposztot dolgoztunk a talajba. Ezek a növények a vegetációs időben is többször igénylik a trágyaleves vagy egyéb kondicionálóval történő locsolást. Ebbe a csoportba sorolhatók a burgonya, padlizsán, paradicsom, paprika, cukkini, tök, dinnye, uborka.

A II. szakasz növényei közepesen igénylik a tápanyagot, persze meghálálják ha mérsékelt adagban gondoskodunk a tápanyag-utánpótlásról, viszont ez ne legyen túlzó. Ebbe a szakaszba vethetjük a sárgarépat, petrezselymet, pasztinákot, zellert, a különféle salátákat, a hagymaféléket, a céklát, mángoldot és a spenótot is.

A III. szakasz növényei szintén nagy tápanyagigényűek. Ide soroljuk a káposztákat, a karalábét, leveleskelt, brokkolit, tarlórépát. Ezeknek a zöldségeknek is szükséges az előző őszi trágyázás, jó érett (!) komposzt bedolgozása.

A IV. szakaszba a bab, borsó, lóbab tartozik. Ezeknek a tápanyagigénye mérsékelt. Jellemző, hogy gyökérgümőiben nitrogént képesek raktározni. Jelenlétük a vetésforgóban igen jó hatású, főleg akkor, ha a betakarítás után a növényi részeket bedolgozzuk a talajba vagy a komposztunkat gazdagítjuk velük. A bedolgozott borsó, bab több évig is érezteti hatását, ami meglátszik az utónövények erőteljesebb növekedésén.

A fent ismertetett négy szakasz lehet térbeli és időbeli vetésforgó, attól függően, hogy mennyire szeretnénk kihasználni azt, hogy egész évben legyen folyamatosan zöldségünk.

Célszerű, ha a növények tenyészidejét figyelembe véve úgy alakítjuk ki a szakaszokat, hogy mindig legyen valamilyen zöldség ágyásainkban, főként, ha kicsi a veteményesünk. Ehhez azonban állandó háttérmunkát is kell végeznünk: gondoskodnunk kell a palántákról. A palántákat megne-

velhetjük mi magunk is, de ha ehhez nincs kapacitásunk, helyünk, akkor a beszerzésnél legyünk nagyon körültekintőek. Ha biogazdálkodásunkat ellenőrzött körülmények között folytatjuk, akkor előnevelt palántát csak másik biogazdától szerezhethetünk be.

Az alábbi ábra segítségével könnyen, átláthatóan ki tudjuk alakítani a vetésforgót, amit évről évre egyszerűen követni tudunk. Ez a besorolás a tápanyag-utánpótlás megtervezéséhez is segítséget nyújt.

MINTA VETÉSFORGÓRA, I-IV ÁGYÁSRA 4 ÉVRE

1. év

I. paradicsom	II. hagyma
IV. zöldbab	III. karalábé

2. év

I. zöldborsó	II. uborka
IV. káposzta	III. sárgarépa

3. év

I. káposzta	II. zöldbab
IV. cékla	III. burgonya

4. év

I. hagyma	II. leveleskel
IV. burgonya	III. zöldborsó

EGÉSZ ÉVBEN ZÖLDSÉG

Ha a rendelkezésre álló ágyásokat jól ki szeretnénk használni, akkor úgy tervezzük meg a növények sorrendjét, hogy egész évben mindig legyen valamilyen zöldségféle bennük. A hosszú tenyészidejű főnövény előtt még nyugodtan vethetünk egy rövid tenyészidejűt, és gyakran még egy harmadik növény is beiktatható, ami épp elviseli a tél eleji kisebb fagyokat is.

Lássunk néhány példát:

– márciusban vethetünk hónapos retket, amit május eleji palántázással követhet paradicsom, mint fő növény. A paradicsom hosszú tenyészidejű, elhúzódó ősz esetén akár novemberig szüretelhetünk.

– február végén-március elején fejes salátát vetünk, ami május elejére szedésre kész. Őt követheti a zöldbab, ami augusztus elejére leérik, így egy téli zöldségfélét palántázhatunk a helyére, pl. kelkáposztát vagy leveleskelt.

MILYEN FAJTÁT VESSÜNK?

Az ökológiai gazdálkodás során az előírások szerint előnyben kell részesíteni az ökológiailag előállított vetőmagokat. Az ökológiai vetőmagok előállítóról, forgalmazóiról a NÉBIH honlapján, az úgynevezett ökológiai vetőmag bázisból tudunk tájékozódni. Ezek a magok drágábbak, de ha

nem hibrid fajtákat vásárolunk, akkor a következő évek vetőmagjait saját magfogásból magunknak is előállíthatjuk azokból a fajokból, melyek nem porzódnak össze rokon fajokkal. Ilyen például a paradicsom. Ha ökológiai vetőmagot nem tudunk beszerezni, akkor mindenképpen olyan vetőmagot vegyünk, amit előzőleg nem csáváztak.

MENNYI VETŐMAGOT VEGYÜNK?

Ha az idén lesz először veteményesünk, semmiképpen sem lehet az a cél, hogy az egész szezonban minden a konyhában felhasznált zöldség a saját veteményesből kerüljön a vendégek asztalára. Különösen akkor nem, ha semmilyen kertészeti tapasztalatunk nincsen. Az viszont vállalható célkitűzés, hogy pl. paprikából, paradicsomból, tökfélékből, salátákból az érési szezonban a mi magunk által megtermelt termést kínáljuk.

A szükséges vetőmagmennyiség kiszámításához álljon itt egy kis táblázat a főbb növényfajokkal.

Zöldségfaj	Ezerszem tömeg	Szükséges vetőmag (g/m ²)	Térállás (sортáv x tőtáv cm-ben)
Bab	300-450 g	8-12 g	40-60x8-10 cm
Borsó	180-250 g	20 g	30-45x3 cm
Cékla	14-20 g	2 g	30x5-10 cm
Csemegekukorica	100-300 g	2 g	60x20-25 cm
Cukkíni	170 g	0,5 g	100x100 cm
Dinnye	20-35 g	0,05-0,1 g	100x50 cm
Fejes- és tarkasaláta, endívia	1 g	0,04-0,05 g	25-30x25-30 cm
Feketeretek	8-10 g	0,3-0,6 g	30x20 cm
Édeskömény	5 g	0,15 g	40x30 cm
Hagyma magról	3-4 g	0,5-0,8 g	25-30x5-10 cm
Káposzták	3-4 g	0,02-0,04 g	50x50 cm
Karalábé	3-4 g	0,02-0,1 g	30x30 cm

Kígyóuborka, futtatott uborka	15-30 g	0,1 g	100-160x50 cm
Kínai kel	3-4 g	0,07 g	25x40 cm
Lóbab	1000 g	20 g	60x10 cm
Madársaláta	0,9-1,3 g	1-2 g	10-15 cm
Mangold	15-20 g	0,24 g	30-40 cm
Paprika, pfefferoni	6,5-10 g	0,05-0,1 g	40x40 cm
Paradicsom	3-4 g	0,02 g	75x45-60 cm
Pasztinák	2-4 g	0,3-0,5 g	30-40x10-15 cm
Petrezselyem- gyökér	1,3-1,5 g	0,3-0,5 g	25-40 cm
Póré	2- 4 g	0,1-0,15 g	30-40x15-20 cm
Retek	6-10 g	2-3 g	6-20 cm
Rukkola	2 g	0,75 g	15-20 cm
Sárgarépa	0,8-1,2 g	0,3-0,8 g	30-40x2-4 cm
Spenót	8-10 g	3-4 g	28-35 cm
Tökfélék	200-500 g	0,6-1 g	100x150-200 cm
Zeller	0,5 g	0,01-0,02 g	40x40 cm

Érdeemes felvenni a kapcsolatot a Tápiószelvi Növényi Diverzitás Központtal (Génbank), ahol megtalálhatók a régi magyar zöldség és gyümölcs tájfajták.

A magok több évig megőrzik csírázókéességüket, ha megfelelő körülmények között tároljuk őket. Így az sem baj, ha kicsit túltervezzük a magvársárlást. Hűvös száraz helyen

a saláta, spenót, káposztafélék: 4-5 évig,

a vöröshagyma, bab, paradicsom, sárgarépa, zöldborsó: 3-4 évig,

a csemegekukorica: 3 évig,

a petrezselyem: 2-3 évig,

a póréhagyma: 2 évig,

a pasztinák: 1 évig őrzi meg csírázó képességét, így abból mindig friss magot vegyünk.

BURGONYAFÉLÉK

• Burgonya

A burgonya az egyik legnépszerűbb táplálékunk. Ennek oka sokoldalú felhasználhatósága. Termesztése viszonylag könnyen megoldható a kiskertekben is, és ha van erre alkalmas helyünk, akár az egész téli szükségletet tárolhatjuk is. A gumója sok szénhidrátot, C-vitamint (ez a tárolás során folyamatosan csökken), esszenciális aminosavakat és ásványi anyagokat tartalmaz.

A burgonya szereti a hűvös, csapadékos klímát. Termésmennyisége nagymértékben függ a nyári csapadéktól, de igen nagy jelentősége van az öntözésnek is. Magyarországon szinte minden vidéken megterem, talajigény szempontjából legjobban a közömbös vagy kissé savanyú kémhatású homok, illetve homokos vályogtalaj. Tápanyagigényes növény, ezért a burgonyát a kertnek ősszel istállótrágyázott ágyásaiban termeljük. Tavasszal csak érett istállótrágyát vagy komposztot keverjünk a talajba.

Ültetésre csak egészséges gumót szabad használni.

Részben a különféle gasztró műsoroknak köszönhetően már nem csak a Desire fajtát kaphatjuk a vetőmag forgalmazóknál, hanem egyre szélesebb a fajtakinálat. A konyhai felhasználás irányának megfelelően jelölik is a gumókat (burgonya ABC). Az „A” jelű salátának való, mert nem fő szét, a „B” jelű főzéshez, sütéshez használjuk, a „C” jelű pedig könnyen szétfő. A Keszthelyi Burgonyakutatási Központ a hazai klímán jól és biztonságosan termő rezisztens fajtákat kínál a házi kertekbe.

A gumók kihajtását meggyorsíthatjuk azzal, hogy előcsíráztatott gumókat ültetünk. Előhajtatakor a célunk az, hogy kiültetéskor a gumókon 2 cm-nél nem hosszabb, zömök, zöld csírák legyenek, mert az ezeknél hosszabb csírák a szállítás és a vetési munka közben könnyen letörhetnek,

Burgonyafajták sokfélesége

Feltöltögetett burgonya

sérülhetnek. Az előcsíráztatásra a 10-15 °C hőmérsékletű helyiségek alkalmasak. Érdeemes tudni (már csak az étkezési burgonya téli tárolása miatt is), hogy a meleg és a sötétség a csírák növekedését segíti, a hűvös környezet, a fény és a levegőáramlás viszont gátolja.

A burgonya ültetését április közepe tájára tervezzük, mert a burgonya fagyérzékeny növény. Ha friss hajtásai elfagynak, még regenerálódhat a növény, de a termés mindenképpen csökken.

Az ősszel mélyen felásott vagy felrotált talajt sekélyen fellazítjuk és egymástól 70 cm távolságban készítünk barázdát; ezekbe helyezzük az előcsíráztatott gumókat egymástól 35 cm-re, a csírájukkal felfelé. Ez után úgy takarjuk be őket, hogy fölöttük 10 cm vastag talajréteg legyen.

Két-három hét múlva megjelennek a friss hajtások. Ezeket két-három ízben töltögessük fel úgy, hogy a hajtások mellé friss, nyirkos föld kerüljön. A töltögetést a virágzás kezdetéig be kell fejezni.

Ahol lehetőség van rá, ott öntözzük a korai burgonyát, a virágzásig ugyan elegendő a talajban tárolt nedvesség, de később az öntözés igen jótékonyan segíti a gumók kifejlődését.

Siettethetjük a növények fejlődését, ha az elvetett területet fóliával letakarjuk. A fátyolfólia alatt a burgonya életfolyamatai annyira felgyorsulnak, hogy a gumók mintegy két héttel korábban szedhetők. A fólia május közepéig maradhat az ágyás fölött, ezután – lehetőleg borús, esős napon – le kell szedni. Az első termést a virágzás kezdetén, júniusban már felszedhetjük.

A korai burgonya nem tartható el sokáig, ezért mindig annyit szedjük fel belőle, amennyit frissen felhasználunk. Inkább korán kezdjük meg a szedést, mint megkésve, mert akkor elveszítjük a terület másodhasznosításának lehetőségét, és a talaj is elgyomosodik.

Ha a gumókat nem csíráztatjuk elő, hanem hagyományosan ültetjük a burgonyánkat, akkor a gumókat 15 cm mélyen 60 cm sor- és 30 cm tőtávolságra ültessük. Amikor a burgonya szára 20-25 cm hosszúságúra nő, fel kell töltögetni és ezt a műveletet kétszer-háromszor meg kell ismételni.

A burgonya mindenki által ismert kártevője a burgonyabogár. Mind a lárvák, mind a kifejlett bogarak rágásukkal károsítják a lombot. Erős fer-

Burgonyabogár fejlődési fázisai (pete, lárva, kifejlett bogár)

tőzés esetén képesek tarrá rágni a növényt. Nem csak a burgonyát, de a paprikát, paradicsomot és a padlizsánt is megtámadják.

A lomblevelek megjelenése után rendszeresen figyeljük a levelek fonákját, szedjük össze és semmisítsük meg a sárga petéket, narancs színű lárvákat és a kifejlett bogarakat. Megelőzőként permetezzük a lombot erjesztett csalán lével, ezzel erősítjük a burgonya növényt.

Ha sok a kártevő, akkor *Bacillus thuringiensis* készítményekkel és kőzet-őrlemény levélre szórásával tudunk védekezni a kártétel ellen.

A burgonyavész a burgonya gombás betegsége, amely nagymértékben tönkretetheti a termést. Megtámadja a paradicsomot és a paprikát is.

Burgonya esetén a leveleken és a száron barna foltok alakulnak ki, a növény elszárad. A gumókon szürkésbarna bemélyedt foltok láthatók, alattuk a gumó rothad.

Védekezni leginkább megelőzéssel lehet. A burgonya ágyásunk minél távolabb kerüljön a paradicsomtól és a paprikától. A burgonyát csalánfőzettel eddzzük, illetve permetezzünk réztartalmú készítménnyel. Arra azonban vigyázzunk, hogy a biogazdálkodásban engedélyezett készítményeknek is lehet hosszabb-rövidebb egészségügyi várakozási ideje, amit be kell tartani.

A tárolásra szánt burgonyát szeptember végén, októberben szedjük csak föl. A burgonyát mindenképpen sötét helyen tároljuk, ahol a hőmérséklet állandó, lehetőleg 7 °C alatti. Csak az egészséges, sértetlen héjú gumók tartósak, ezeket a tárolás alatt többször válogassuk át.

• Paprika

A paprika igen kedvelt zöldségfélének, nyersen és feldolgozva is szívesen fogyasztjuk. Bármelyik étkezési fajta alkalmas lehet mindkét féle fogyasztásra. A nálunk hagyományosnak mondható, sárga húsú TV paprikán, a kaliforniai paprikaként ismert hatalmas bogyójú fajtákon át a kúpos, édes, zamatos kápia paprikáig számtalan fajtából választhatunk. Mindegyik fajtára, különösen a kaliforniai típusokra igaz, hogy melegigényesek. Az első termések szedéséig a vetéstől legalább 18-20 hét telik el.

Ha a palántát magunk állítjuk elő, vessük jól összekevert, komposztal dúsított palántaföldbe. (Ha kész palántaföldet veszünk, az ökológiai gazdálkodáshoz engedélyezettet válasszunk.) A magokat vetés előtt áztatjuk akár egész éjszakán át macskagyökér virágából főzött teába, vagy fokhagymapép leszűrt levében is. Mindkettő edzettebbé teszi a palántáinkat.

A kis palánták fejlődésénél legyünk körültekintőek: a talaj ne legyen hideg és túl nedves, mert ilyenkor felléphet a palántadőlés nevű betegség.

Próbáljunk egyenletes 18-21 °C-os hőmérsékletet biztosítani. Ha a sziklevek már szép nagyok, óvatosan cserepekbe, poharakba ültethetjük őket.

A végső helyükre májusban ültessük őket, 60 cm tőtávra, a sorok között 45 cm legyen a távolság.

Április közepétől szabadföldben helyre is vethetjük a paprikát, főleg a hazai fajtákat. A sorok között 45 cm legyen, a magokat kettesével vessük 60 cm-re egymástól. A kis növénykéket szabadföldön és fóliában egyaránt érdemes megelőzőképpen csalánfőzettel vagy erjesztett csalánlével permetezni, hogy az esetleges kártevőkkel szemben erősek legyenek.

Paprika palánták

A paprikánál a levéltetvek, fóliában leginkább a tetveken kívül a liszteskék (üvegházi molytetű) okozhatnak problémát. Később pedig a gyapottok-bagolylepke hernyójának kártétele jelenthet gondot.

A tetvek ellen jó a hígítás nélküli erjesztett csalánlé, a fehérüröm tea és az olyan olajos készítmények, melyek filmet képeznek a paprika levelein. (Levéltetvek távoltartására akkor alkalmas a csalánlé, amikor épp megindult az erjedés. 1 kg csalánhoz öntsünk 10 l vizet, ami a hőmérséklettől függően 3-7 nap elteltével használható fel.) A levél fonákjára is kerüljön a permetből! Fizikai védekezésként erősebb vízszugár is beválik.

A liszteskéket vonzza a sárga szín, így aggassunk föl sárga ragacos lapokat a fóliába, üvegházba, növényeink fölé kb. 10 cm-re, az megfogja őket, így mindenképpen gyérül az állomány. Az Encarsia Famosa nevű fürkészdarázs a liszteske lárváit parazitálja, ezzel csökkentve a kártevők létszámát.

A gyapottok-bagolylepke hernyója ellen Bacillus thuringiensis készítmények lehetnek hatásosak.

A paprikát rendszeresen öntözzük, néhány hetente adjunk a vízhez növényi alapanyagból erjesztett trágyalevet is.

Itt jegyezzük meg, hogy trágyalé alatt a növényi anyagokból erjesztett levet értjük. Vegyünk 1 kg csalánt vagy feketenadálytövet, adjuk hozzá 10 liter vizet, 2-3 hétig erjesszük és időnként keverjük meg. Akkor jó, ha már nem habzik. Leszűrve, tízszeresére hígítva locsoljuk ki néhány hetente.

Szüretelhető paprika

Az első terméseket július végétől kezdetjük szüretelni, egészen az első fagyokig folyamatosan szedhető.

• Paradicsom

Mivel paradicsomfajtákból óriási a kínálat, mi is neveljünk többfélé, attól függően, mire szeretnénk majd használni (étkezési, saláta, koktél és befőző). Vannak a megszokott piros színű paradicsomon kívül kisebb-nagyobb gyümölcsű, sárga, zöldcsíkos, krémszínű fajták is, de a termés alakja is igen sokféle lehet.

A bőség zavara

Mivel saját magát porozza, így a kereszteződés kockázata nélkül bátran fogjunk magot azokból, amelyik fajta leginkább bevált. Hibridekből viszont ne fogjunk magot (ezt F1-gyel jelölik a csomagoláson, vagy ki is írják „hibrid”).

A paradicsomot biztonságosabban termesztethetjük előnevelt palántaként, későbbi ápolása is egyszerűbb így. Sorba vessük a szaporító tálcába, akár már februárban. 8-11 nap a csírázása, de ha a talajunk hőmérséklete megfelelően meleg, 4-5 nap alatt kibújhatnak a növénykék.

Ha megjelenik a második rendes levél is, ritkítsuk a sorokat. 3-4 levél megjelenése után tegyük a növényeket egyesével kisebb tejfölös pohárba, majd később még egyszer átültethetjük egy nagyobbba. Ebben neveljük kiültetésig. Kiültetés előtt edzeni kell a palántát. Először csak néhány órát legyenek kint, majd ha ezt jól bírják, változás nincsen rajtuk, hosszabítsuk meg a kint létet. A kiültetés előtti napokban éjszakára is hagyjuk kint a palántákat. Ha a gyökérzet erős, akár az enyhe fagyot is átvészelik. A lomblevelek lehullnak, de újra kihajt.

A kiültetéssel várjuk meg, míg biztosan fagymentesek az éjszakák. Az egyes fajták térigénye különböző, de nagyon ügyeljünk arra, hogy a lombzat jól átszellőzzön és gyorsan felszáradjon, mert a fülledtség a kórokozók felszaporodását segíti. A sorokat 60-90 cm-re, a növényeket 40-60 cm-re tűzzük ki.

Az első termést a vetéstől számítva a 16-20. héttől várhatjuk folyamatosan novemberig.

Az ágyásban jó kombináció, ha a paradicsomok közé karalábét ültetünk, a paradicsom távol tartja a káposztalepkét. A zellerrel, bazsalikommal is jó szomszédságban van.

Rendszeres ápolást igényel, kapálásra többször szükséges lehet. A levelek tövében megjelenő hónaljajtásokat is rendszeresen el kell távolítanunk, ha nem akarunk paradicsom erdőt. A lecsipett hajtásokat dobjuk mulcsként a növény köré a talajra.

A folyamatosan növekvő fajták mellé szükséges támasztékul karót verni, különben saját súlyánál fogva elfekszik a növény.

A folyamatos növekedésű fajtákat fóliában függőleges zsinór mellett is nevelhetjük, úgy, hogy vagy a váz tetőszerkezetéről vagy egy 2-2,5 m magas támrendszer vízszintes részéről az ültetési távolságban zsinórt kötünk. A zsinórt levezetjük a földre a palántázó gödör aljáig. A gyökérzettel jól átszőtt palántát kiemelve a szaporító pohárból, a zsinórt áthurkoljuk a gyökérlabdán és így helyezzük a palántázó gödörbe. Jól beöntözzük, benyomkodjuk a palántát. A gyökérzet gyakorlatilag lehorgonyozza a zsinórt, amire a fejlődő paradicsom fel tud futni.

Folyton növekvő paradicsom acél fémből készült karóra futtatva

A paradicsom legveszedelmesebb betegsége a paradicsomvész. Ez ellen úgy tudunk védekezni, ha a vetőmagot mezei zsurló, macskagyökér, csalán és fokhagyma főzetében áztatjuk 1-2 órán keresztül a vetés előtt. Ez a folyamat a főzetek elkészítése miatt több időt vesz igénybe, de ne hagyjuk ki. A 100-150 g fokhagymát pépesítsünk, hagyjuk állni 1-3 órát, majd szűrjük le. A zsurlót 1 napig áztassuk, majd 1 órát főzzük és szűrjük le.

A csalánt és a macskagyökér virágzatát forrázzuk le, 10 perc állás után szűrjük le. Ha kihűlt, használhatjuk.

A tejsavós permetezés is sokak által használt és bevált módszer a paradicsomvész kivédésére.

Teljes védelmet azonban így sem biztosíthatunk, a rézkészítménnyel végzett permetezés nagyobb esőzések után nem hagyható el. Azonban ezt már a bogyók érése előtti időkből nem alkalmazhatjuk, mert a réz egészségügyi várakozási ideje 7-21 nap, a szertől függően.

A gyapottok-bagolylepke hernyója nagyon gusztustalan kártételt végez a paradicsomban, így ha megjelenik a lepke, mindenképpen védekezzünk ellene *Bacillus thuringiensis* készítménnyel.

A paradicsom nagyon tápanyagigényes, így azon túl, hogy ősszel trágyázott területre ültetjük, a vegetáció folyamán öntözzük rendszeresen növényi trágyalével, permetezzük a biogazdálkodásban engedélyezett kondicionálókkal.

Ha megjelennek az első gyümölcsök, akkor már csak a tövön keresztül tápláljuk. A betakarítást folyamatosan végezzük, így további virágzásra, termésképzésre készítjük a növényt.

• Padlizsán

A padlizsán a paradicsomhoz, paprikához hasonlóan a csucsfélékhez tartozik. Tápanyag és vízigényes növény. Különösen melegigényes, így fóliában, üvegházban természetesen biztonságosan, illetve szabadföldön védett helyen.

Tenyészideje hosszú, a csírázás megindulása meleget igényel, így a palántát fűtött helyen neveljük. Sekélyen vessük a palántázó tálcába, pohárba. Ha hideg a palántaföld, elhúzódik a csírázás, pedig az még jó adottságok mellett is eltarthat 10-15 napig.

Gyapottok-bagolylepke hernyójának kártétele

Termő padlizsán

A padlizsánnak szánt területet előző év őszén trágyázzuk meg jól, és a vegetáció folyamán is locsoljuk a trágyalével, permetezhetjük biogazdálkodásban engedélyezett kondicionálókkal.

Ha szabadföldre szánjuk a megnevelt palántákat, mindenképpen eddzük a kiültetés előtt, nehogy a hirtelen és erős nap tönkretegyje növényeinket.

A szépen fejlett palántákat májusban, 60 cm távolságra 45 cm sortávra ültessük, szabadföldbe inkább csak a hónap második felében tegyük ki. A bokrosodás elősegítése érdekében a hajtásvégeket csípjük vissza. Az ötödik virág megjelenése után az ezen felül képződőket távolítsuk el, mert ha sok termést hagyunk, azok nem fejlődnek ki rendesen, aprók lesznek.

A burgonyabogár előszeretettel keresi meg a padlizsánt, így rendszeresen figyeljük, van-e kifejlett bogár, illetve a levelek fonáki részén pete, lárva. Ha nem jelentős a fertőzés, akkor elegendő, ha leszedjük ezeket a levelekről, viszont ha tömegesen jelennek meg, akkor érdemes lehet a fiatal lárvák ellen védekezni *Bacillus thuringiensis* készítménnyel.

Fóliában, üvegházban a liszteske is megtámadhatja, jelenlétüket mindenképpen rendszeresen ellenőrizzük, sárga ragacsos lapokat helyezünk ki a növények fölé. Betegségek közül fóliában, üvegházban előfordulhat a szürkepenész, ezért rendszeresen szellőztessünk, a túlzott párárt kerüljük.

A száraz meleg viszont a takácsatkák elszaporodásának kedvez, így próbáljunk megfelelő egyensúlyt kialakítani, ne hagyjuk el az öntözést, mulcsozzunk és szellőztessünk.

A padlizsánról augusztusban szedhetjük az első érett gyümölcsöket. Magot csak akkor fogjunk, ha nem állt fenn a kereszteződés veszélye, ugyanis összeporzódik.

TÖKFÉLÉK

• Cukkíni

A cukkíni meleg, napos, páras helyen érzi jól magát. Tápanyagigénye nagy, így vetés előtt komposztot forgassunk a talajba. Nagy a helyigénye is. Egy bokor legalább egy négyzetmétert igényel. Ha a vízzel nem fukarkodunk, bőséges termés a jutalom. Többféle fajta közül válogathatunk, érdemes évente legalább kétfélét kipróbálni.

Zsenge cukkíni; már szedhető

Jó előveteménye a hónapos retek, zöldhagyma, saláta.

A helyrevetéssel a májusi fagyokat érdemes megvárni, ugyanis ha a hőmérséklet megfelelő, gyorsan, 5-8 nap alatt kicsírázik. Ilyenkor a fagy az éppen kikelt növényt teljesen tönkretetheti.

A magokat vetés előtt házi (nem pasztőrözött és végképp nem UHT) tejbe, tejsavóba áztassuk a gyorsabb csírázás érdekében. A macskagyökér virágzatából készült főzet edzettebbé teszi a magokat, serkenti a csíranövény növekedését.

Fészekbe vessük 3-4 cm mélyre. A fészek komposzt és alginit keverékéből, vagy jó érett istállótrágyából készül. Egy-egy fészekbe 2-3 magot tegyünk. Ha az elvetett magokat befőttes üveggel letakarjuk, a növények csírázási idejét lerövidíthetjük. Vethetjük cserépbe is, így a 3-4 leveles növénykét a májusi fagyok után ki is ültethetjük végleges helyére. Így akár két héttel korábban szüretelhetünk, mintha helyre vetettünk volna. Ápolási munkákat addig igényel, amíg szét nem terül, addig óvatosan, sekélyen kapáljunk körülötte, de akár mulcsozhatjuk is a tő körül, így a nedvességet tovább megőrizzük számára. A vetést követő 10-14. héttel kezdhetjük a betakarítást. Ha a kabakok elérik a 10-15 cm-es méretet, kezdjük szedni, ne várjunk vele.

Persze ha tölteni szeretnénk, akkor hagyjunk megnőni a kabakokból. Csak akkor lesz bő a termés, ha gyakran szüreteljük. Szedés után, ha kap egy kis vizet, meghálálja.

Betegségek közül a lisztharmat megjelenése várható, kártevők közül a levéltetű és az atka jelentkezhethet. Ha vegyes kultúrát alkalmazunk, egyik sem olyan jelentős, hogy védekeznünk kellene ellenük.

Mielőtt ősszel kiszednénk a töveket, ha van a tárolásra alkalmas pincénk, tárolhatjuk is a nagyobbra nőtt kabakokat. A levágás helyét viasszal pecsételjük le, így akár december elejéig is eltartható.

• Uborka

Az uborka, hasonlóan a cukkinihez és a tökhöz, a kabakosokhoz tartozó zöldségfélénk, így szereti a meleg, napos helyet és a vizet. A fagyra érzékeny, így vetésével szabadföldön várjunk a fagyok elmúltáig, illetve vethetjük pár nappal a fagyoszenetek előtt. Az esetleges fagyos reggeleket így a talajban vészeli át.

Uborka

Az uborkát érdemes szakaszosan vetni, így el tudjuk nyújtani a betakarítást. Május első hetének végén vessük az első adagot, majd a fagyos szentek után, és vethetünk még június első hetében is. Ez vonatkozik a eltenni való konzerv uborkára, a saláta és kígyó uborkára is.

Az uborka elfut a talajon is, de érdekesebb uborkahálóra fölfuttatni három okból is: kevesebb helyet foglal, a termés nem piszkolódik be, és a csigák nem tudják károsítani.

A magokat 10-20 cm-re vessük sorba, majd ha kikelt, ritkítsuk 30-40 cm-es tőtávolságra. Ha megjelent a 4-5. levél óvatosan csípjük le a hajtáscsúcsot, így biztosítva az oldalhajtások kialakulását.

Az uborka érzékeny a gombabetegségekre (lisztharmat, peronoszpóra), így a fajtaválasztásnál az ellenállóság és/vagy rezisztencia legyen az egyik fő szempont. Az uborkánkat öntözzük zsurló teával, így erősíthetjük a gombabetegségekkal szemben. A vizet igen szereti, a talajt ne engedjük teljesen kiszáradni, mert ha nem kap megfelelő vizet a kabakok nem fejlődnek ki megfelelően, a termés keserű lesz.

Az uborkát rendszeresen szedni kell, akkor fog sokáig ellátni bennünket terméssel. Vegyes kultúrában a kapor társaságát kedveli, és mivel nem szereti a széles helyet, szélfogónak csemege kukorica is kerülhet mellé. A paradicsom közelében nem érzi jól magát, viszont a cékla, a bab vagy borsó ágyása mellé kerülhet. Az első ködös augusztus végi, szeptemberi reggelek gyakran tönkretethetik az uborkát.

• Spárgatök, sütőtök

Kabakos zöldségeink közül, ha van hely kertünkben, ne feledkezzünk meg néhány tő spárgatök vetéséről sem. Ha megoldható, a különböző kabakosokat viszonylag távol vessük egymástól, de legalább is más fajok legyenek közöttük. Az átporzást így sem tudjuk elkerülni, így magot ne fogjunk belőlük, csak akkor, ha egyféle fajt és annak egyféle fajtáját vetjük, és biztosan nincsen a közelben a szomszédoknál semmilyen kabakos. Ez nehezen megoldható. Ne sajnáljunk tehát biztos eredetű vetőmagra beruházni.

Nagydobosi sütőtök

Az indás tök befutja a területet

Mind a spárgatököt, mind pedig a sütőtököt májusban vessük, egy fészekbe 2-3 magot tegyünk.

Mind a spárgatököt, mind pedig a sütőtököt májusban vessük, egy fészekbe 2-3 magot tegyünk.

Ápolási munkái is megegyeznek a cukkiniével, kártevői és betegségei is hasonlóak. A tenyészidő alatt többszöri trágyaleves öntözést meghálálja mind a sütőtök, mind pedig a spárgatök. A rendszeres öntözésről, ha nem esik kellő mértékű csapadék, gondoskodnunk kell, a megfelelő termés érdekében.

Az első spárgatököket vetés után 10-14 héttel már szedhetjük.

A sütőtök ennél jóval hosszabb ideig érleli terméseit; a szüret ideje november. Annak érdekében, hogy megóvjuk a termést a rothadástól, még mielőtt túl nagyra nőnének, tegyünk alájuk téglát vagy deszkát. A hagyományos Nagydobosi fajta akkor a legjobb, ha megcsípi a dér a tök leveleit. Szedjük le a kabakokat, de még hagyjuk érni a napon. Hűvös, szellős helyen tárolható néhány hónapig.

A termés kisebb mérete, így könnyebb kezelhetősége miatt az utóbbi években népszerűbb a hosszúkás kanadai tök. Hamarabb is beérik, mint a Nagydobosi, nem szükséges novemberig várunk, szeptember végén, október első felében már süthető a termés.

A tök termesztése hasonlóan történik, mint a cukkinié. Környezeti igénye is hasonló; szereti a meleget, a napfényt és a tápanyagban gazdag talajt. Fajtaválasztáskor a rendelkezésre álló helyet jól mérjük fel. Kisebb kertekbe az indátlan változatok megfelelőbbek, helyigényük tövenként egy négyzetméter.

Az indás tökök ezzel szemben jóval nagyobb helyen tenyésznek. A sütőtökök is nagyobb tenyészterületet kívánnak, mintegy 3-4 m²-re van szükségük.

GYÖKÉRZÖLDSÉGEK

• Sárgarépa

A sárgarépa a vetésciklus II. szakaszába tartozó növény, tehát közepesen igényli a tápanyagot. A talajt aprómorzssárára készítjük elő, hogy könnyen tudjon a répatest fejlődni. Rövidebb tenyészidejű fajtákat vethetünk másodvetésként is, pl. zöldborsó után.

Ha van fóliasátrunk, vethetünk 1-2 sor korai répat már január-február folyamán is. Szabadföldbe márciusban vessük. 1-2 sor sárgarépa, 1-2 sor dughagyma jó társítás, az illatuk kölcsönösen megzavarja egymás kártevőit.

A sárgarépa lassan csirázik, 15-17 nap múlva bújnak csak ki az első növénykék.

Sekélyen vessük, kb. 1 cm mélyre, és 30-35 cm sortávolságra. A kikelt növényeket egyelni kell, a végleges tőtávolság 7 cm legyen. A répat is egyelhetjük több alkalommal, így a kihúzott répatát elfogyaszthatjuk.

A sárgarépa laza talajban könnyebben fejlődik. A szép egyenes répatestek kifejlődéséhez egyenletes vízeloszlás szükséges, ezért a hosszantartó, száraz időszakokban öntözzük a sárgarépát. Az öntözéssel bánjunk óvatosan, mert a hirtelen nagy mennyiségű víz miatt kirepedhet a répa. Azt is tartsuk észbe, hogy legmegfelelőbb a természetesen hulló csapadék. Csak akkor öntözzünk, ha hosszabb ideje tartó szárazság van.

Sárgarépa és hagyma, a két jó barát

Néhány leveles sárgarépa

A kezdeti fejlődésnél nagyon fontos, hogy rendszeresen gyérítsük a gyomokat.

A sárgarépa jelentős kártevője lehet a répalégy, de a kártétel a vegyeskultúra alkalmazásával vagy fátyolfóliás takarással minimálisra csökkenthető.

Másik kártevő a fonálféreg. Ez a kártevő viszont a bársonyvirág (büdöske) illatanyagát nem szereti, így ha szegélynövényként vetjük a répa köré, megelőzhető a kártétel.

Érdemes legalább kétféle fajtát vetni, egy korait és egy tárolási fajtát. A korai fajták 80-90 nap alatt fejlődnek ki teljesen, a tárolási répák 150-160 naposak a vetéstől számítva.

A tárolásra szánt répát október második felében, lehetőleg napos időben szedjük fel és legalább fél-egy napig hagyjuk szellős helyen száradni. A lombot és a föld nagy részét óvatosan, a héj megsértése nélkül dörzsöljük le. Semmiképpen ne mossuk meg! Az egészségeseket válogassuk külön a rágott, sérült répáktól. Tárolásra legalkalmasabb az állandó hőmérsékletű pince. Ott rakhatjuk homokba. A sérült répákat használjuk fel először. Kis odafigyeléssel egészen tavaszig tárolható.

• Petrezselyem

A petrezselymet jól előkészített, laza, aprómorzás talajba vessük. A kötött talajon nem tud a gyökér szépen kifejődni, elágazó, talpas lesz. A petrezselyem csírázása igen hosszú. Kezdeti fejlődése lassú, a csírázás optimális hőmérséklete 12 °C, ennek ellenére már igen korán javasolt elvetni; február végén, március elején 30 cm-es sortávra vessük, szórva. A vetőmaghoz keverhetünk pl. retek magot, hogy a sorokat minél hamarabb lássuk, és így a sorok között már tudjunk gyomot gyéríteni, ha szükséges. Több alkalommal egyelni is kell majd, míg elérjük a 12-15 cm-es tőtávot. Az egyenletes gyökértest fejlődéséhez megfelelő mennyiségű vízre van szükség. A túl sok víz azonban betegséghez vezethet, megtelepedhet a rozsda a gyökértesten.

A petrezselyem kerülhet a paradicsom közelébe, kifejezetten szeretik egymás társaságát.

Gyökéretrezselyem termesztésére csak akkor vállalkozzunk, ha a laza, aprómorzás talajt tudjuk számára biztosítani.

Ha ez nem megy, a petrezselyem levélről akkor se mondjunk le: vannak kifejezetten ilyen célra szelektált fajták, melyeket csak szedni és locsolni szükséges.

A vegetáció során megtámadhatja a lisztharmat vagy a levélrozsda, de ha ilyenkor levágjuk a leveleket újra kihajt. Át is teletethető, érdemes azért betakarni, mert -7 °C alatti hőmérsékleten már kifagyhat és nem hajt ki a következő tavasszal.

A gyökéretrezselymet októberben szedjük föl. A sárgarépaéhoz hasonlóan hagyjuk száradni fél-egy napig, majd az egészségeseket külön válogatva tegyük pincébe, homokba.

• Zeller

A zeller apró magja lassan csírázik ki, kezdeti fejlődése rendkívül vontatott. Ezt jó tudni, ha arra vállalkozunk, hogy magunknak állítjuk elő a palántát. A vetést szaporító ládába már január-február folyamán el kell kezdeni.

A kibújó aprócska növény talaja mindig legyen nedves, különben

Levélpetrezselyem

Zeller palánták

Gumós zeller

kiszárad, elpusztul. A szaporító edényt lefedhetjük egy üveglappal, fóliával, ezzel is párásítva a növénykékeknek.

A zeller tenyészideje igen hosszú, 22-24 hét.

A palántákat 4-5 leveles állapotban kezdhethetjük kiültetni, feltételezve a január közepi vetést, ez az időpont április első fele körül várható.

A töveket 40 cm távolságra ültessük egymástól, hogy legyen hely a gumók kifejlődéséhez. A zeller kifejezetten jól érzi magát a paradicsom között, de a bab, az uborka és a karalábé is jó szomszédok számára. A salátát, burgonyát viszont ne tervezzünk a közelébe, a gumó és a lomb is vontatottan fejlődik. A káposzta közelébe se tegyünk a gumójáért termesztett zellert, mert nem fejlődik a gumó (a lombzat annál jobban).

A zeller gumóját október közepe előtt ne szedjük föl. A korai fagyokat is elviseli (de a levél megsínyli). A többi gyökérzöldséghez hasonlóan a betakarítás után hagyjuk szellős helyen száradni, majd a földet dörzsöljük le róla. A zellergumókat a levélcsomokkal fölfelé homokba tesszük és így tárolhatjuk tavaszig.

Vethetünk szárzellert is; kifejezetten ilyen fajták már a legtöbb vetőmag forgalmazónál megtalálhatók. A szárzeller vetésével április végéig várhatunk. Előnevelése a gumós zelleréhez hasonlóan történjen. A palántákat 35 cm-re ültessük, egymástól 30 cm-es sortávolságra. A betakarítást augusztus végén kezdhethetjük. A száraz zeller íze mérsékeltebb, így talán azok is szívesen megeszik a belőle készült párolt, rakott zöldségeleket, akik a zellert kevésbé kedvelik.

A zellert gombabetegségei kialakulása ellen permetezzük rendszeresen mezei zsurló forrázattal.

• Pasztinák

A pasztinák (vagy paszternák) hosszú tenyészidejű zöldségünk. A gyökértest hasonlít a petrezselyemre, de a lombzat egyértelműen megkülönbözteti.

Csak friss vetőmagot vegyünk, mert csírázókéességét a második évben nagy mértékben elveszti. A magja jóval nagyobb a petrezselyem magjánál, a csírázási ideje 10-25 nap. A tenyészideje vetéstől kezdve 24-26 hét. Termesztése könnyebb, mint a petrezselyemé. A magokat 1 cm mélyre vessük el, 10-15 cm-es tőtávra, a sorok távolsága 30 cm legyen. Amíg meg nem erősödik, rendszeresen gyomláljuk és szükség szerint öntözzük, főleg a kezdeti időszakban, hogy gyorsabban kikeljenek a magok. Később is rendszeresen öntözzük, mert a hirtelen nagyobb csapadék miatt a gyökértest repedhet, ami a tárolhatóságot csökkenti. Októberre fejlődik ki, de védettebb helyen télen is a földben maradhat, jól tűri a fagyot.

A répalégy a pasztináknál is gondot okozhat, ezért érdemes lehet fátyolfóliával takarni.

• Cékla

A cékla gyorsan fejlődő növény, másodvetésre is kiválóan alkalmas.

Először március végén vagy április első hetében vessük. Termesszünk többféle típust; van hengeres és gömbölyű fajta, sőt újabban különféle színes céklák vetőmagjával is találkozhatunk.

Petrezselyem és paszternák

Cékla fajták – gömbölyű és hengeres

Az ágyásban 30-45 cm-re húzzuk ki a sorokat, a magokat 3 cm mélyre, egymástól 4-5 cm-re vessük. A talajt tömöríteni kell, és ha nagy a szárazság, esőszerűen locsoljuk meg. A magok 10-14 nap múlva kikelnek, ekkor egyeléssel beállítjuk a végleges tőszámot. A kis növénykéket 10 cm-es távolságra legyenek egymástól. Kapálni addig szükséges, amíg a lomb össze nem zár.

A később, május-június hónapok folyamán vetett cékla a tapasztalat szerint nagyon ízletes lesz.

A céklát károsíthatják a földibolhák és a barkók, de általában a kártétel nem befolyásolja számottevően a termést. Hasonlóan a betegségek is megjelenhetnek a leveleken, de ezek ellen sem szükséges védekeznünk.

A céklát a vetéstől számítva 8-12 hét múlva kezdhetjük betakarítani.

A vizet később is meghálálja, az árnyékosabb helyeken is szépen fejlődik. Jó szomszédai a bokorbab, az uborka és a tépősaláta.

Felhasználáskor a zsenge, ép leveleket is nyugodtan használhatjuk salátákba, zöldséglevésekbe.

A céklát savanyítva is eltehetjük télire vagy a többi gyökérzöldséghez hasonlóan a pincében, homokban tárolhatjuk. Hosszabb eltarthatóságot az ép, sértetlen gyökerektől remélhetünk.

SALÁTAFÉLÉK

• Fejes saláta

Salátát termeszthetünk akár az ablakpárkányon, egy nem túl mély balkonládában vagy egy szaporítótálcán is. Többféle salátamagot (fejes, endívia, tölgylevelű, Lollo típus, római) rukkola maggal összekeverve ízletes és mindig friss szendvicsbe valót állíthatunk elő a reggelihez, vacsorához. Ilyenkor nem kell megvárni, hogy befejedjenek a saláták.

A miskulancia saláta keveréket szórva vessük, nem kell egyelni, tűzdelni. 6-8 hét múlva végható méretű lesz a keverékünk.

Vágás után locsoljuk meg, erőteljesebben fog nőni. Ha ismét eléri a 6-8 leveles méretet, vágjuk le, öntözzük, majd ismét vágjuk. Jó pár hétig folyamatosan lesz utánpótlás.

Ha fejes salátát szeretnénk, ahhoz a palántát előnevelhetjük, de a magokat helyre is vethetjük.

A fajtát jól válasszuk meg, nem mindegy, hogy mikor melyik fajtát vetjük. Vannak kifejezetten korai hajtásra szánt fajták, vannak olyanok is, melyek később mennek mag szárba, ezek a nyári fajták, és ne feledkezzünk meg az áttelelő fajtákról sem, tulajdonképpen ezekből lehet legkorábban tavaszi zöld eledel.

A hajtatási fajtákkal szembeni követelmény, hogy gyenge megvilágításban is fejtesse képezzenek, míg a szabadföldi fajtáknál, hogy hosszú nappalosság között később menjenek mag szárba. A fajták felcserélése a termesztés sikerét veszélyeztetheti, mivel a szabadföldi (nyári) fajták a hajtásban (rövid nappalosság között) nem fejednek be, a hajtató fajták pedig nyáron (hosszú nappalosság között) mag szárba mennek.

A salátaféléket február végétől - márciustól vethetjük szakaszosan szabadföldbe április végéig. Májusban is vethetők még a tépősaláták. A fejesek viszont, mivel hosszúnappalosságúak, felmagzanak. Július második felétől szeptemberig ismét vethetők a fejes saláták.

A salátát lehetőleg szélcsendben vessük, hogy a könnyű magokat ne fújja el a szél. A kikelt 3-4 leveles növényeket egyeljük ki, hogy 15-20 cm távolságra legyenek egymástól. Később még egy egyelést iktassunk be, ekkor beállítjuk a 30 cm-es végleges tőtávolságot; minden második növényt húzzuk ki.

A miskulancia saláta keveréket mindig ollóval vágjuk

A saláta fényigénye nagy, ezért, ha lehet, ne kerüljön árnyékos helyre. A félárnyékot még elviseli, így ha nincsen máshol hely, kerülhet oda is. A páratartalomra érzékeny, ideális a 70 % körüli páratartalom. Ilyenkor fejlődik a legegyszerűsebben.

A salátát a zeller és a petrezselyem kivételével bármelyik növény előtt, után vagy mellé vethetjük.

• Tépő-, tölgylevelű és tarka saláták

A tépősaláta régebb óta ismert, mint a fejes saláta, leginkább azokban az európai országokban terjedt el, ahol a fejes saláta termesztése a nyári nagy meleg és a hosszú nappalok miatt nehéz.

A tépősaláta legnagyobb értéke, hogy levélzete magszárképzés után is fogyasztható, nem lesz túl rostos és keserű. További előnye, hogy rövid tenyészideje miatt a vetésforgókba könnyen beilleszthető, ebből adódik, hogy kiváló elő-, ill. utónövény.

Táplálkozási értéke megegyezik a fejes salátáéval, elsősorban kedvező étrendi hatása és magas ásványisó-tartalma miatt ajánlható a fogyasztása. Íze talán még kellemesebb, mint a fejes salátáé, keseredésre nem hajlamos. Színe és a levelek alakja változatos.

Egyik típusa sűrű, tömött levélrozzettát alkot, tőlevelei nem borulnak össze. Levelei fodrosak, csipkés szélűek. Egyszeri vágással szedhető.

Vegyes saláta ágyás

A másik típus, amit valódi tépősalátának neveznek, nem képez fejet, de folyamatosan új leveleket hoz, melyek egyenként szedhetők. A leveleket magszárba indulás után is lehet szedni és a magszáron fejlődő levelek nem keserednek meg.

A tépősaláta nem kifejezetten melegigényes, de a nyári meleget más salátafélékhez képest jobban elviseli. Fényigénye nagy, a félárnyékot és a köztes termesztést nem tűri. A hosszú nappalok hatására 40-80 cm magas magszárat fejleszt, ezen hozza szedésre alkalmas leveleit. A levelek íze, konzisztenciája az intenzív megvilágítás és a hosszú nappalok hatására nem változik, fogyasztható marad.

Tépősaláták

Legkorábban február végén vethetjük, ha az idő engedi. A magokat vethetjük helyre, de palántázhatjuk is. Gyors fejlődése lehetővé teszi, hogy a vetéstől számított hatodik héten már kifejlett leveleit szedjük. Egészen nyár közepéig vethetjük szakaszosan, hogy mindig legyen friss salátánk.

A tépősaláta nem tartozik a nagy vízigényű növények közé. A vízfelhasználása a tenyészidő folyamán változik, a lombzat növekedésével egyre több vizet párologtat el és épít be szerkezetébe. A talaj szerkezetével szemben, mint a többi levélzöldségféle, kevésbé igényes, azonban a cserpesedésre hajlamos talajon az apró magok elfeküdhetnek, vontatottan kelnek.

A fajtaválaszték igen bőséges, alapvetően két fő típusa van:

- a. Lollo típusok
- b. Tölgylevelű típusok

HAGYMAFÉLÉK

• Vöröshagyma, lilahagyma, sonkahagyma

A hagymák a laza, humuszban gazdag talajt kedvelik, a vetésforgó második szakaszában következhetnek.

Variációk hagymára

Koratavasszal, amikor rá tudunk lépni a földre, kezdetjük a hagyma vetését, dugtatását. Vegyes kultúrában vessük a sárgarépával együtt: 3 sor répa 2 sor hagyma. Ha így vetjük, ez kölcsönös védelmi funkciót lát el. Az illatanyagok összezavarják a kártevőket, ebben az esetben a hagymalegyet és a répalegyet.

A magról vetés az ápolási munkáknál nagyobb odafigyelést, a gyomlálásnál óvatosságot igényel, de ilyenkor a hagymalegyet biztosan nem hurcoljuk be a területre, ugyanis a dughagymában telhet át a pete. A kikelt lárvák kártételét a csavarodó hagymaszárak jelzik.

Ha a hagymát duggatjuk, akkor hamarabb lesz hagymánk, akár főzéshez, akár még korábban, csemegehagymaként. Vannak áttelelő fajták is, ezekből vethetünk, duggathatunk néhány sort.

A hagyma nemcsak mint főnövény, de mint védőnövény is hasznos a kertben. A korábban már említett sárgarépa-vöröshagyma társítás mellett duggathatunk a földieper és a paradicsom közé is.

Van, aki a burgonyabokrok közé is rak dughagymát, és állítja, hogy a burgonyabogarat tartja távol, igaz a burgonya gumók sem lesznek túl nagyok. Mérlegelnünk kell, hogy megelégszünk az apróbb burgonyával vagy küzdünk a bogarakkal.

A magokat 15-30 cm sortávra, 1,5 cm mélyre, szórva vessük. A hagyma lassan csírázik, 21 nap múlva kel ki. Kelés után egyeljük, várjunk addig, amíg kisujnyi vastagok lesznek a növények, szedjük ki minden másodikat. A következő egyelésnél ismét szedjük ki a felesleges hagymákat. Ezeket csemegehagymaként lehet fogyasztani. A végleges tőtávolság 5-15 cm legyen.

A hagymát többször kapáljuk meg. Az öntözést meghálálja, de ne vigyük túlzásba. A laza szerkezetű vizes hagyma rosszabbul tárolható, gyorsabban kihajt.

Ha a szára eldől és kezd sárgulni, szedjük ki a földből és szárítsuk fedett, szellős helyen. Ha megszáradt, dörzsöljük le a földet és a legkülső buroklevelet a hagymáról. Tárolása hűvös, száraz, sötét helyen történjen.

• Fokhagyma

A fokhagyma talaj előkészítése nem tér el a többi hagymáétól.

A fokhagymafejek szétszedése után a külső, nagyobb gerezdeket duggathatjuk el fajtától függően ősszel vagy kora tavasszal.

Az őszi hamarabb érik és általában nagyobb, a tavaszi viszont tovább tárolható.

Duggathatjuk külön ágyásba, de vegyes kultúrába vethetünk a már kisorolt fokhagyma közé sárgarépát. Szereti a paradicsom, a káposztafélék és a zeller közelségét, valamint a földieperben is szépen nő.

Fokhagymafüzér

Ha a sorokat, sorközt mulcsozzuk, még kapálni sem szükséges

A vegetáció alatt különösebb ápolási munkát nem igényel; a gyomokat szedjük ki a sorokból, sorközökből.

A fejlődése kezdetén néhány alkalommal megöntözzük, de amikor már kialakulnak a gerezdek, ne locsoljuk. Elrohadhat, de minden esetre a tárolhatóságot rontja a sok víz.

Ha a szára kezd száradni, illetve eldőlni, szedjük ki és szárítsuk még szellős helyen. Amíg a szárok nem teljesen szárazak, fonjuk fűzérbe, így még az őszi fokhagyma is tovább eltartható lesz, természetesen száraz, hűvös helyen.

• Póréhagyma

Hagymaféléink közül a póré igényli a legtöbb gondoskodást. Tápanyagigénye is nagyobb a többi hagymáénál.

Mélyen kell a talaját meglazítani, tápanyaggal jól ellátott helyre tervezük, máshol csak sínylődik.

A korai póré már március végén-április elején elvethetjük, de ha téli zöldségnek szánjuk, várhatunk a vetéssel május végéig. A sorokat 30 cm-re húzzuk ki, a végleges tőtávolság a növények között majd 15 cm legyen. A vegetáció során a kapálás mellett időnként locsoljuk hígított csalanlével. A talaját tartsuk nedvesen. Kapáláskor mindig tölteggessük fel a növényeket. Így kapunk hosszú, fehér pórékat.

A vetéstől függően ősztől kora tavaszig folyamatosan tudjuk betakarítani. Vannak igen késői, télálló fajták is, melyek kint is maradhatnak.

KÁPOSZTAFÉLÉK

A káposztafélék a vetésforgónk III. szakaszának növényei, igen nagy tápanyag és vízigény jellemzi őket. A keresztes virágúak családjába tartoznak. Változatos formájú, alakú fajok tartoznak ide.

Fejeskáposzta

Vannak, melyeknek a leveleit fogyasztjuk (káposzták, leveleskel), másoknak a bimbós virágzatát (karfiol, brokkoli), és van olyan, aminek a megvastagodott szárrészét (karalábé). Mindegyik káposztaféle gazdag vitaminokban, elsősorban C-vitaminban, valamint ásványi anyagokban.

Kártevők, betegségeik is nagyjából ugyanazok.

Palántájuk megnevelése egyszerű, 7-12 nap alatt kikelnek a magok. Kis helyen sok palántát meg tudunk nevelni, bár helyre is vethető, de ekkor nagy a kockázata annak, hogy a földibolhák teljesen megsemmisítik a veteményt. Ha már 6-7 levele van, kiültethetjük edzés után, ekkor már nem tud olyan nagy kárt okozni a bolha, ami ellen fahamut is szórhatunk hajnalban a levelekre. Az ültető gödörbe is tehetünk egy keveset. A bolhák ellen az is hatásos, ha a talajt nedvesen tartjuk, vagy mulcsozzuk (takarjuk).

A káposztaféléket bátran társítsuk olyan növényekkel, amik távol tartják kártevőiket, elsősorban a káposztalepét. Ilyen a zeller, a paradicsom. Utóbbi leveleiből, hónaljzaskor lecsipett hajtásaiból készített főzet ki-permetezése is hatásos lehet. A fehérüröm-varádcis vagy a zsálya hajtásaiból készített főzet szintén jó lehet.

• Káposzta (fejes és lila káposzta)

A káposztát csak olyan kertbe tervezzük, ahol bőven van hely, mert legszebben akkor tud kifejlődni, ha legalább 50x50 cm-es térállásba tudjuk elültetni a palántákat.

A korai fajták palántája márciusi vetés mellett áprilisban kiültethető végleges helyére. Júliusra kész a korai káposzta. A fejeskáposzta tenyészideje 20 hét, a vetéstől számítva. Áprilistól akár már szabadföldbe is vethetjük a káposztát, de a kártevőkre fokozottan figyeljünk.

A kései káposztát még május-június folyamán elvethetjük, ekkor a palánták június végére lesznek átültethető stádiumban.

A káposzták mellé vagy közé a már említett védőnövények mellett vethetünk koriandert, köményt vagy kamillát, ezek a növények a káposzta ízére vannak jó hatással.

A fejeskáposztát tartósíthatjuk savanyítással vagy sorba lerakhatjuk a pince aljára szórt homokra. Tárolásra a késői fajták alkalmasak.

• Karalábé

A karalábé rövid tenyészidejű, vetéstől 8-12 hét múlva szedhető, így a vegetációs időben többször és többfélét érdemes terveznünk. Vannak kifejezetten tárolásra alkalmas, hatalmasra növő fajták, melyeket csak június végén kell vetni és október-november folyamán kell betakarítanunk.

A korai fajtákat márciustól vethetjük folyamatosan szabadföldbe, fóliába még korábban.

A káposztafélék közül a karalábé a legkevésbé tápanyagigényes, viszont a rendszeres öntözést igényli. Öntözzük is, ha zsenge és nem fás karalábét szeretnénk! A hígított csalánleves öntözést is meghálálja.

A kártevők megfékezése miatt termesszük együtt fejes salátával, zellerrel, paradicsommal. A karalábét télire a pincében tárolhatjuk.

• Karfiol

Káposztafélék közül, természetesen szempontjából ez a legkényesebb. A vetéstől kezdve rendkívül oda kell figyelni, hogy sem vízben, sem tápanyagban ne szenvedjen hiányt. Ebben az esetben fejlődik csak ki megfelelően. Vannak korai és kései fajták a karfiol esetében is.

A koraiak vetését melegágyban kezdjük. Már februárban elvethetjük a magokat. Ha későbbi betakarítású karfiolt szeretnénk, akkor azt majd csak május folyamán vessük el, akár szabadföldbe. A kész, erős palántákat a káposztához hasonlóan 50x50 cm-es térállásba ültessük el, az ültető gödörbe tegyünk komposztot, fejlődése folyamán többször locsoljuk. A karfiol rózsát védenünk kell az erős naptól, ezért a külső leveleket azok megsértése nélkül, lazán kössük össze, úgy, hogy a rózsza növekedésének maradjon hely. A korai fajták tenyészideje 16-20 hét. A kései karfiolt majd csak június elején vessük el szabadföldi palántaágyba, majd a kész palántákat végleges helyükre július végén. Érdemes közéjük zellert ültetni.

A fejlődő rózsákat már nem szükséges az összekötött levelekkel takarni. A július eleji vetésből szeptemberben tudunk szüretelni.

• Brokkoli

A karfiolhoz hasonlóan tápanyag- és vízigényes zöldség. Termesztése egyszerűbb, mint a karfiolé. Száraz időben öntözzük és gyomláljunk körülötte. Mint a többi káposztaféle, a zeller védelmét szereti.

A magokat április végén, május elején vessük el szabadföldi palántaágyba. Az erős palántákat 40-50 cm-re palántázzuk.

Betakarítása a vetés idejétől függően júliustól kezdődhet. A növény először a tetején hozza a nagy tö-

Brokkoli ágyás

mött rózsát. Ezt addig vágjuk le, amíg nem kezd sárgulni, színe sötétzöld. Miután levágtuk a tetején lévő rózsát, az oldalhajtásokon is megjelennek a rózsák, igaz, kisebb méretben.

• Retek

Igazi kiskerti fajta a Cherry Belle

közé salátát is vetünk, némileg visszaszoríthatjuk a támadást. A belocsolt, még nedves növényekre szórt fahamu szintén segíthet. Arra azért vigyázzunk, hogy túlságosan ne lúgosítsuk el talajunkat!

Szükség szerint egyeljük a sorokat, hogy megfelelő hely legyen a megvastagodott szár kifejlesztéséhez. A reték a rendszeres, kis adagú öntözést hálálja meg. Ha hirtelen vagy túl sok vizet kap, a lombját fejleszti, később pedig kireped. Ha nagy a szárazság, pudvás lesz, ha vontatott a fejlődése, mert nem kap elegendő vizet, akkor pedig csípős. Szedését akkor kezdhethetjük, amikor a megvastagodott szár átmérője 2 cm.

A reték hosszúnappalos növény, ami azt jelenti, hogy a nappalok hosszabbodása a magszár fejlődését, a maghozást segíti, így leginkább kora tavasszal vagy nyár végén, ősz elején tudjuk a hónapos retket termesztetni. Jelentős a C-vitamin tartalma számottevő, ha szabadföldön termesztjük.

A hónapos reték egyéves növény, mert miután kifejllesztette a sziklevek alatti gumóját, rövidesen magszára nő, amelyen magokat érlel, majd elpusztul. Tenyészideje a veteményeskert növényei közül a legrövidebb: mindössze 55-60 nap.

Ősszel felásott, tavasszal fella-
zított porhanyós földbe vessük, 0,5-1 cm mélyre, a sorokat 10-15 cm távolságra. A földibolhák jelentős kárt tehetnek már a kibúvó sziklevekben is. Ha a reték sorok

HÜVELYESEK

• Bab

Két típusa van a bokorbab és a karósbab, ezeken belül pedig számtalan fajta. A hüvely színe alapján lehet zöld vagy sárga, sőt lila is.

A karósbab előnye, hogy kisebb területen sokat terem.

Ha azt akarjuk, hogy hamarabb és biztosabban keljen, ültetés előtti napon áztassuk 6 órára körömvirág-, fokhagyma, vagy kamillateás langyos vízbe. Ezek egyfajta öko-csávázó szerek, amit más magoknál is használhatunk. A babszemeket helybe, a fagyoszentek előtt 5 nappal vethetjük (vagyis május 7-10-én). Ha palántát nevelünk, azt május 15-ét követően ültessük ki. A bab 7-14 nap alatt csírázik.

Babok és színek

A bokorbabot, ha fészekbe vetjük, 40 cm távolságra, 4-5 cm mélyre vessük, úgy, hogy 5-6 magot dobunk egy-egy fészekbe. Ha sorba vetjük, akkor a sorok közti távolság minimum 30 cm legyen, árkot húzunk 4 cm mélyen, és a magok 5-10 cm-re legyenek egymástól. Mindkét esetben adhatunk neki bőven káposztaleveles-csalános, vagy gyógynövény ázalékos vizet, aztán takarjuk vissza.

A karósbab csavarodó indát nevel, amivel akár 2-3 m magasra is felfut. Nekünk kell támasztékról gondoskodnunk. Kb. 2,5 m hosszú, rugalmas botokra van szükségünk, amiket kör alakban egymástól 60-80 cm-re beszurunk a földbe. A tetejüket össze kell drótozni. A karók tövével (lehetőleg a bezárt területen kívül) vessünk el 6-8 magot 5 cm mélyen, alaposan locsoljuk be gyógynövényes főzettel majd takarjuk be a földdel.

Támasztékot készíthetünk kordonként is. Ebben az esetben sorba kell vetni a magokat, 15 cm távolságban.

Karósbab

A babot soha ne tépjük ki, a föld felett kaszáljuk le. A szalmáját rakjuk a komposztra! A legkiválóbb anyagok egyike.

Fűszernövények közül a csombor és a kapor jó társai, vessük a babbal egy időben, de a csombort palántázzhatjuk is a kikelt bokrok közé.

A bab jól érzi magát a tökfélék és a kukorica közt. Ezzel a karósbabok támrendszerét meg is lehet spórolni, felfut a kukorica szárára. Jó előveteménye a krumplinak, a paradicsomnak, de rossz szomszédok. Szereti a

Ezt nevezik az indiánok a három nővérnek

Általános vélemény, hogy a babnak nem kell tápanyagpótlás. Ez igaz, de mire ő ad, addigra épp neki késő. Ezért, ha lehet, zöldmulcsozzuk, juttassunk ki levélkorhadékot a talajra. Nem szükséges locsolni, a mulcs a harmatból visszafog anynyt, amennyire szükség van.

A vetéstől 2,5-3 hónap múlva várható az első termés.

csombort, a körömvirág, a büdöske közelségét. Vegyes kultúrában vetethetjük az alábbiak szerint: középre kukoricát vetünk, köré babot, majd aköré tököt vagy cukkínit.

Hazánkban is volt ehhez hasonló rendszer: a kukorica közé babot vetettek, a kukoricaföld végébe néhány bokor tököt.

• Borsó

A kora tavaszi veteményes egyik legkorábban elvetésre kerülő tagja. Február legvégén, március elején már vethetjük is! Vetés előtt a borsót egy órát áztassuk kamillateában. Ehhez 2 teáskanál kamillavirágzatot kell leforráznunk vízzel és hagyjuk állni 10-12 órát, majd szűrjük le. A magokat 3 cm mélyre, egymástól 5-7 cm-re vessük, a sorok távolsága 30-45 cm legyen. Kedvező idő esetén 7-10 nap múlva már kezdenek kibújni a magok, amiket, ha szükséges, védjünk a madarak kártételétől. Varjak, galambok előszere-ttel szedik ki az elvetett borsót.

A borsót, mivel igen népszerű, érdemes szakaszosan vetni, azaz kb. április közepéig 10-14 naponta vessünk pár sort. Július végén ismét próbálkozhatunk egy rövid tenyészidejű fajtaival, ami ősziig beérik.

A borsót sem kell trágyázni, de a mulcsozást meghálálja. A mulcstréteget akkor juttassuk ki, amikor a borsó legalább 15 cm magas. Addig, ha szükséges, kapáljuk meg akár kétszer is. Száraz tavasszal a virágzáskor kijuttatott vizet bő terméssel hálálja meg. Betegség kiskertekben ritkán támadja meg, de néha vörös színű rozsdafoltok megjelenhetnek rajta. Szárazságban a levéltetvek okozhatnak károkat.

A letermett borsót ki kell húzni és a komposztra kell tenni. Palántázhatunk utána bimbós vagy leveleskelt, amik aztán egész télen az ágyásban maradhatnak, vagy rövid tenyészidejű répát, céklát, de az augusztusi epertelepítéshez is kiváló elővetemény.

Egyre ismertebbé válik a lapos hüvelyű, nem szemesedő cukorborsó, melynek a hüvelyét fogyaszthatjuk nyersen, de párolva is nagyon finom. Termesztése megegyezik a borsóéval, több fajta magasra növekvő kordont, támrendszert igényel.

Cukorborsó

SPENÓT

Nincs kötött helye a vetésforgóban, mert minden növényhez jól társítható. Gyökérváladékai, a szaponinok, serkentőleg hatnak a szomszédok fejlődésére. Termesztése sem nehéz. Tápanyagigénye nem túl nagy, sőt trágyázni közvetlenül előtte nem tanácsos, mert a levelek nagy mennyiségű nitrátot képesek felhalmozni. Ugyanezért kerüljük a borult időben történő szedését is.

A fagyot takarás nélkül -7 °C -ig elviseli.

Vetését kora tavaszra vagy augusztus végére, szeptemberre időzítsük, mivel rövid nappalos növény. Május végétől a nappalok hosszabbodása a magszárat fölfelé húzza, főleg ha ez meleggel is társul. Addig azonban folyamatosan szedhető, főleg ha öntözni is tudjuk. A magokat 1 cm mélyre, sorba vessük, 15 cm tőtávra és a sorokat egymástól 30 cm-re. 6-12 nap múlva kikelnek a magok, az első szedést a vetéstől számított 7. héttől időzíthetjük. Ha másodvetésként vetjük, akkor télre is hagyhatjuk az ágyásban, ha vékony rétegben betakarjuk falevelekkel (diólevél és a fenyő nem alkalmas erre a célra).

Czellerné Daróczy Éva

JEGYZETEIM:

Projekt partnerek

Olaszország

Spanyolország

Universidad
Politécnica
de Cartagena

Magyarország

BUDAPESTI
CORVINUS
EGYETEM
Kertészettudományi Kar

Németország

workstation
Ideenwerkstatt e.V.

További támogatók a projekt során

